

V L A A M S   P A R L E M E N T

Zitting 2005-2006

4 juli 2006

ONTWERP VAN DECREET

**tot wijziging van het decreet van 28 februari 2003 betreffende het
Vlaamse inburgeringsbeleid**

REFLECTIENOTA

ingediend door de heer Wim Van Dijck

Zie:

850 (2005-2006)

- Nr. 1: Ontwerp van decreet
- Nrs. 2 tot 5: Amendementen
- Nr. 6: Verslag over hoorzitting
- Nr. 7: In eerste lezing door de commissie aangenomen artikelen
- Nr. 8: Verslag

DAMES EN HEREN,

Naar aanleiding van het wijzigingsdecreet ‘Inburgering’ dat op 22 juni in commissie besproken werd, kondigde ik namens de Vlaams Belangfractie een reflectienota aan. Ik heb mij bij het schrijven van die nota laten leiden door het (eenzame) standpunt dat onze fractie sinds jaar en dag inneemt ten aanzien van het multiculturele model. Wij wijzen het af als onwenselijk, omdat het niet werkt. Het draagt immers niet bij tot een harmonieus samenleven en is de exponent van een mentaliteit die we de ‘cultuur van de verloochening’ zouden kunnen noemen. Die ‘weg met ons’-mentaliteit is wijdverbreid bij de heersende elites en heeft onze samenleving sinds enige decennia in een diepe crisis gestort. Net op dat moment worden wij met zijn allen geconfronteerd met de uitdaging honderdduizenden immigranten ‘in te burgeren’. Willen wij deze uitdaging tot een goed einde brengen, dan zullen andere oplossingen nodig zijn dan de tot nu door de heersende politiek aange-reikte. Anders dreigt algehele chaos, en misschien wel de ondergang van onze Europese beschaving.

De westerse staat in crisis

Het concept van de westerse staat is uniek en diep geworteld in de klassieke en christelijke erfenis. In de westerse (democratische recht-)staat wordt de jurisdictie gedefinieerd over een territorium, gedragen door seculiere opvattingen over wettelijkheid en verbonden met rechten en plichten eigen aan het burgerschap. Die staat kent ook een speciaal soort prepolitieke loyaliteit, namelijk de natie, die opgevat wordt als een gemeenschap van burens die een taal, gewoontes, territorium en een gemeenschappelijk belang in zelfverdediging delen. De westerse staat is een natiestaat.⁽¹⁾

De relatie van de burger ten opzichte van de natie is er een van lidmaatschap, het delen van een gemeenschappelijke nationale identiteit. Dat veronderstelt ook loyaliteit, gemeenschapszin of burgerzin. Dat is niet zo vanzelfsprekend. Tenslotte is onze samenleving er grotendeels een van vreemden: buiten het gezin, de familie, vrienden en kennissen, bestaat de samenleving uit mensen die wij ‘van haar noch pluim’ kennen. Toch hebben wij als burger ook plichten jegens hen. De uiterste consequentie van de gemeenschapszin is dat men zijn leven geeft voor de natie, voor het ‘vaderland’, bijvoorbeeld in tijden van oorlog. Daarbij speelt ook het feit een rol dat de gemeenschap generaties overspant. De natie dwingt onze

loyaliteit af niet alleen om wat zij is, maar om wat zij is geweest en nog zal worden door haar eigen regenererende krachten. Ook Edmund Burke beschreef de samenleving als een partnerschap tussen de levenden, de doden en de ongeborenen.

Uiteraard heeft deze opvatting van burgerschap steeds blootgestaan aan kritiek. Zo heeft men hardop gedroomd (en droomt men nog) van een wereldburgerschap waarin nationale loyaliteiten overstegen zouden worden en het lidmaatschap vervangen door een loutere gehechtheid aan rechten en plichten van individuen jegens elkaar. Zulk internationalistisch ideaal veronderstelt een grote mate van rationaliteit en is daarom onwerkbaar. Uiteindelijk dreigt het elke vorm van loyaliteit als achterhaald te bestempelen en blijft er enkel een ontrafelde samenleving over van mensen die in de eerste plaats met hun eigen belang begaan zijn.

Ook de idee van een Europees burgerschap is onhaalbaar. Een EU-superstaat zou de nationale loyaliteiten niet kunnen vervangen, terwijl wel de territoriale jurisdictie wordt afgebroken. Mensen zouden dan verweesd staan te kijken naar een gecentraliseerd en zeer bureaucratisch gezag, waaraan zij als burger niets meer te zeggen hebben. Dat proces begint zich nu reeds af te tekenen, en is (mijns inziens terecht) het voorwerp geworden van toenemend nationaal verzet. Men zou terloops kunnen opmerken dat de idee van een EU-staat de diversiteit bedreigt die Europa (als lappendeken van naties) kenmerkt. Die diversiteit – die ik ten volle ondersteun omdat ze gekoppeld is aan territorialiteit en hand in hand gaat met de culturele homogeniteit van de naties – is blijkbaar minder van tel voor de multiculturalisten.

De tegenstanders van de moderne westerse natiestaat zijn niet onbetekenend en in toenemende mate succesvol. Ze vormen in de meeste Europese staten zelfs de elite. De hartstochtelijke verdediging van de ‘multiculturele samenleving’ is daar een belangrijk symptoom van. De multiculturalistische elites verwerpen de nationale identiteit en de oude vormen van lidmaatschap en hanteren dikwijls een uitermate relativistisch discours dat elke kritiek op andere culturen als absurd van de hand wijst en aan die culturen de volle vrijheid wil verlenen om zich op ons territorium te ontwikkelen. Bovendien wordt elke tegenstand tegen die idee afgedaan als verwerpelijk door het te beladen met het odium ‘racisme’.

In feite zijn de multiculturalisten adepten van een ‘cultuur van verloochening’, van het ‘weg met ons’.

Wat zij niet inzien is dat de aanval die zij hebben ingezet op de oude culturele erfenis niet leidt tot een nieuwe vorm van lidmaatschap, maar tot vervreemding. “Diversiteit is aangenaam voor de bovenlaag en de slimme bollen: de gedenationaliseerde elite. Wie niet behoort tot de bovenlaag en die slimme bollen, dus de overgrote meerderheid van de burgers, begrijpt minder en minder van de wereld en zoekt herkenbaarheden,” schrijft Frans Crols.⁽²⁾

De bindingen die door de nationale loyaliteit ontstaan, vallen weg, samen met de verplichtingen jegens onze medeburgers. De ‘oude vormen en gedachten’ mogen dan al sterven, de samenleving sterft met hen. Wat overblijft zijn naast elkaar levende individuen die weliswaar allemaal luid roepen om meer rechten, maar hun plichten jegens de samenleving veronachtzamen. Zij zijn op zoek naar nieuwe vormen van lidmaatschap, en sommigen vinden die ook (tijdelijk) in allerlei subculturen, sekten, communes, ideologische groepen en dergelijke. Bij velen blijft slechts een gevoel van leegte over dat zij trachten te ontvluchten, soms door er radicaal een einde aan te maken.

De Verlichting heeft het concept van de westerse democratie mee vormgegeven. Ze heeft ook de kritiek erop mogelijk gemaakt die is ontspoord tot een cultuur van zelfverloochening en uiteindelijk de Verlichting zelf bedreigt. Sommigen (zoals Paul Cliteur) duiden dat als decadentie.⁽³⁾

Het is precies deze samenleving in verval die (mede doordat ze in verval is) geconfronteerd wordt met miljoenen niet-westerse immigranten. Die vaststelling is cruciaal: het zou anders liggen als de Europese beschaving nog vitaal was en zichzelf niet voortdurend trachtte weg te relativiseren. Maar dat laatste is duidelijk wél het geval en het verklaart mee de reactie van de immigranten en de moeilijkheden die hun integratie met zich meebrengt.

De oplossingen die moeten worden aangereikt voor die problemen houden dus best rekening met de crisis waarmee onze westerse beschaving geconfronteerd wordt. Anders zijn ze gedoemd te mislukken.

Wat is multicultuur?

Wie een debat wil voeren over de zogenaamde ‘multiculturele samenleving’ moet in de eerste plaats weten waarover hij het heeft. Dat is een evidentie, die in dit specifieke debat nochtans dikwijls geen opgeld doet.

Er is veel flou artistique. Sommigen beschouwen de multiculturele samenleving als een feitelijk gegeven, anderen als een te verwezenlijken doel. Maar wat is het precies?

Ik zou de multiculturele samenleving definiëren als het door elkaar bestaan van verschillende culturele groepen op eenzelfde grondgebied. Zo begrepen is de multiculturele samenleving inderdaad een feit, maar enkel in sommige van onze steden. Stellen dat Vlaanderen multicultureel is, is op zijn minst een overdrijving.

Het louter vaststellen van de feitelijke toestand van de samenleving in onze steden houdt nog geen waardeoordeel in. Dat komt er pas als je gaat nagaan of de multiculturele samenleving ook een harmonieuze samenleving is, of alleszins harmonieuzer dan de vroegere monocultuur.

Wie zijn ogen niet sluit voor de werkelijkheid kan niet beweren dat de samenleving in onze grote steden harmonieus is. De culturele groepen leven er grotendeels volkomen naast elkaar met een sterke tendens naar segregatie. “In een multiculturele maatschappij bestaan er geen bindende waarden van een modelcultuur, maar zijn er slechts naast elkaar levende mensen die als het ware in groepjes naast elkaar op een kluitje zitten, dus feitelijk een verzameling getto’s,” merkt Bassam Tibi op.⁽⁴⁾ De conflicten tussen de groepen zijn veelvuldig en intens. Wie over de mogelijkheden beschikt, ontvlucht de stad, zoals vele tienduizenden burgers (voornamelijk autochtonen) de jongste decennia hebben gedaan.

Het is dus niet zo ongepast te stellen dat de multiculturele samenleving niet werkt. Toch blijft het de wensdroom van een groot deel van de socioculturele en politiek elites in dit land. Zij blijven het multiculturele concept als ‘verrijkend’ aanprijzen en als voordeliger dan de vroegere samenleving, die als voorbijgestreefd wordt afgeschilderd. Dat heeft alles van een utopie of een heilsleer en het hoeft niet te verwonderen dat deze nieuwe utopie zijn oorsprong vindt in het gauchistische, zoal niet marxistische discours dat sinds de jaren 60 onze samenleving ingrijpend tracht te hervormen (en daar ook deels in is geslaagd) door de oude structuren te slopen. Kenmerkend voor de aanhangers van een dergelijke heilsleer is dat dissidenties tegen de leer met ongekende felheid worden bestreden. Omdat ze de elites zijn, beschikken de aanhangers van het multiculturele concept bovendien over aardig wat middelen om de tegenstanders te bekampen.

Veelal maken de voorstanders van de multicultuur gebruik van begripsverwarring en -vervuiling om de tegenstanders te demoniseren. Eén van de etiketten dat tot in den treure wordt gebruikt is ‘racisme’. Nochtans heeft het afwijzen van de multiculturele samenleving daar niets mee te maken, maar het begrip ‘racisme’ doet uitstekend dienst om tegenstanders (en hun mening) te criminaliseren.

Een ander bewust gecreëerd misverstand is dat multicultureel hetzelfde is als multi-etnisch. Tegenstanders van het een zouden automatisch ook het ander verwerpen (en op die manier worden ze weer strafbaar). Veelal wordt de verwarring onopvallend gezaaid door termen voortdurend door elkaar te gebruiken, meestal ook vagere termen die niet zo snel eenduidige definities oproepen, zoals ‘veelkleurig’. Wie tegen de multicultuur is, verwerpt een ‘veelkeurige’ samenleving. Dat is listig, want de laatste term legt natuurlijk een associatie met huidskleur, een criterium dat in de verwerping van de multicultuur nochtans geen rol speelt. Het zijn uitermate leugenachtige technieken. Voor alle duidelijkheid dus dit: wij zijn ‘als tegenstanders van de multiculturele samenleving’ geen racisten; wij maken ook geen onderscheid op basis van huidskleur of van etnische afstamming.

De multiculturalisten schijnen wel te beseffen dat op dit ogenblik het concept dat zij voorstaan in feite een vorm van segregatie inhoudt, hetgeen een harmonieuze samenleving in de weg staat. Zij weigeren niettemin afstand te doen van hun utopische denkbeelden en geloven rotsvast dat het nog goed zal komen. Yvan Vanden Berghe noemde die houding ronduit wereldvreemd: “Men moet toch zeer wereldvreemd zijn en weinig van de geschiedenis kennen om per se te willen opkomen voor een multiculturele samenleving en ze te willen scheppen als ze er niet is. Bepaalde intellectuelen (...) staren zich blind op het eigen gelijk: multiculturalisme moet en zal! Als men hun voorstellen toepast, zal het zeker lukken! Denken ze!”⁽⁵⁾

De gedachte dat de segregatie toch nog kan overwonnen worden, drukken de multiculturalisten meestal uit in het begrip ‘intercultureel’, dat meer de nadruk legt op de interactie tussen de verschillende culturen. Het feit dat er verschillende culturen door elkaar leven wordt niet in vraag gesteld, maar er wordt een dringend appel gedaan op elke groep om elkaar tegemoet te treden. Dat appel is niet zo onschuldig: eraan verzaken (om welke reden dan ook) leidt onmiddellijk tot culpabilisering. Ik heb stellig de indruk dat vooral de autochtone bevolking daarvan het slachtoffer is,

omdat het appel tot interactie in de eerste plaats naar hen uitgaat. Dat zoiets leidt tot wrevel hoeft niet te verwonderen. De vraag stelt zich uitdrukkelijk of de beoogde interactie – noodzakelijk voor het totstandkomen van de utopie – niet slechts met dwang zal kunnen gerealiseerd worden. En of dus alweer een variant van de ‘maakbare samenleving’ zal ontaarden in onvrijheid en repressie.

De vraag die de multiculturalisten overigens ook moet worden gesteld is of zij er voorstander van zijn dat het multiculturele concept moet worden behoed tegen natuurlijke processen van assimilatie. Ik ben er niet zo zeker van dat de grote groepen niet-westerse immigranten zich op enkele generaties tijd spontaan zullen onderdompelen in onze cultuur, maar sommige optimistischere tegenstanders van de multicultuur geloven dat wel. Hoe dan ook zou dat het einde betekenen van de multiculturele utopie. Zijn de voorstanders daarvan bereid een eventueel natuurlijk assimilatieproces tegen te gaan door de verschillen te institutionaliseren? Is zo’n houding dan ook niet in tegenspraak met elk beleid dat gericht is op integratie?

Hier komen we tot de vraag waar maar weinig multiculturalisten een duidelijk antwoord op kunnen formuleren. Integratie en multicultuur lijken met elkaar in conflict te staan. Voorstanders van de multicultuur lossen dat op door een ‘zekere mate’ van integratie te vragen van de immigranten, die daarnaast ook in ‘zekere mate’ hun eigenheid mogen behouden. De hamvraag is die naar de verhoudingen. Hoeveel moet er worden opgegeven van de eigen cultuur, en hoeveel mag men behouden? De antwoorden die men daarover in de literatuur vindt, zijn zeer uiteenlopend. Sommigen (zoals Blommaert en Verschueren) vinden elke aanpassing die verder gaat dan de gehoorzaamheid aan de wet, verwerpelijk. Anderen (zoals Paula D’Hondt) stonden een integratieconcept voor dat (naar eigen zeggen) zeer dicht aan assimilatie grensde. Wat Blommaert en Verschueren overigens toeliet om te schrijven dat D’Hondt au fond op dezelfde lijn stond als het Vlaams Blok (want beide streefden naar ‘homogeneïteit’).⁽⁶⁾

De afwezigheid van een duidelijk integratiemodel heeft ons veel tijd doen verliezen. De discussie erover werd zelfs maar node gevoerd. Paula D’Hondt – die zichzelf dan ook nog eens voortdurend tegensprak – zorgde niet alleen voor veel wrevel bij de Vlamingen, maar werd door de politiek (die de hete brij trachtte te ontwijken) volkomen genegeerd. Opvolgers Johan

Leman en Jozef De Witte leverden geen enkele bijdrage tot het debat, maar hielden zich fulltime bezig met het bestrijden van de dissidentie tegen het officiële multiculturalistische discours.

Het leidde enkele jaren geleden (in gans Europa) tot de roep dat de integratie van de immigranten ‘mislukt’ was. In Vlaanderen betekende dat in de eerste plaats de vaststelling van de feitelijke afwezigheid van een consistent beleid.

Het failliet van de integratie

Omdat zich op het terrein steeds meer problemen begonnen te stellen, werd duidelijk dat het multiculturele concept niet meteen voor een harmonieus samenleven zou zorgen. In alle groepen die deelgenoot zijn van de multiculturele stedelijke context, heerste grote ontevredenheid. Bij de autochtonen uitte zich dat in de steeds hoger oplopende score voor het Vlaams Blok. Maar ook bij de immigranten was er veel ongenoegen.

De kritiek ging in alle richtingen. Sommigen wensten een veel grotere autonomie voor de ingeweken culturele groepen en hekelden het integratieconcept zoals dat door de overheid ontwikkeld werd als ‘mensonterend, racistisch, xenofob, onderdrukkend’.⁽⁷⁾ De overheid zou daarbij precies datgene moeten doen wat nu juist elke integratie in de weg staat: de allochtone gemeenschap de nodige middelen bezorgen om haar eigen cultuur, tradities en taal in stand te houden. Het principe waarbij men zich aanpast – op welke manier dan ook – wordt daarbij resoluut van de hand gewezen. Er werd ook met scherp geschoten op het zelfgenoegzame wereldje van autochtone racismebestrijders en multiculturele werkers. Zo werd zelfs Johan Leman “een antropoloog in dienst van de meerderheid ten opzichte van een etnische minderheid” en dus “een racist.”⁽⁸⁾ Hardop vroeg men zich af hoe het mogelijk was “dat iemand als Leman aan het roer staat van een bedrijf dat al tien jaar failliet is”.⁽⁹⁾

Ook vanuit de traditionele linkerzijde werd de kritiek niet gespaard. Zo wist Robert Voorhamme in een opgemerkt interview te melden dat het gevoerde integratiebeleid op heel wat vlakken is mislukt. In de toekomst, aldus Voorhamme, moeten we onze taboes overboord gooien en ‘de dingen zeggen zoals ze werkelijk zijn’. En één van die dingen is volgens Voorhamme het feit dat de migrantencultuur elke

integratie in de weg staat: “Hun verhouding tussen man en vrouw staat haaks op de universele waarde van gelijkheid en bemoeilijkt de integratie van de man. De traditie van uithuwelijken leidt tot het dweilen met de kraan open. Hierdoor komen mensen naar België die totaal vreemd zijn aan onze samenleving en wier kinderen – de vierde generatie – even slecht af zullen zijn als de eerste generatie.”. Voorhamme schuwde zelfs een soort publieke schuldbekentenis niet: “We wilden lief zijn voor de migranten, we wilden hen beschermen. Allemaal mooi. Maar door onze verblindheid zagen we niet dat de fundamentele problemen waren ondergesneeuwd.”. Met deze houding, zo ging hij verder, “lieten we de gewone mensen die met allochtonen werden geconfronteerd in de steek (...) We hebben hen zelfs verweten dat ze de problemen hebben gesignaleerd. Dat is onbegrijpelijk.”⁽¹⁰⁾ Lang niet iedereen kon de uitspraken van Voorhamme appreciëren (ook en zeker niet in eigen rangen).

Het zelfonderzoek leidde tot heel wat pittige uitspraken en juiste analyses, zowel in binnen- en buitenland. Zowel autochtonen als allochtonen spaarden hun kritiek niet. Daarbij werd vooral de onduidelijkheid van het beleid op de korrel genomen, maar ook de zogenaamde knuffelpolitiek die als paternalistische blindheid van de hand werd gewezen. Allochtonen verwensten ook met klem het relativistische discours dat vele multiculturalisten zo eigen is. Zij kennen de gebreken van hun eigen cultuur immers zeer goed en zij ergeren zich dan ook blauw aan het ‘verrijkingsverhaaltje’ van de multiculturalisten. “Tot vermoedens toe horen we dat andere culturen de Nederlandse samenleving verrijken, maar dat is een verrijking van onze magen en tafels. Maar waarmee heeft de theorie van de islam Nederland verrijkt? We werden geconfronteerd met eerwraak, met het legitiem slaan van vrouwen, het beledigen van homoseksuelen, het vermoorden van ‘te vrije’ meisjes, met hysterie rondom het hoofddoekje, we hebben gehoord van groepen moslims die terroristische aanslagen steunen, we hebben gehoord van islamitische scholen met gevaarlijk lesmateriaal...”⁽¹¹⁾.

Het debat was levendig en heilzaam. Helaas leidde het niet meteen tot een grote ommezwaai in het beleid. Op federaal vlak werd zonder verpinken overgeschakeld in een hogere multiculturele versnelling met een verregaande versoepeling van het vreemdelingen-, asiel- en naturalisatiebeleid. Dat de Vlaamse politieke partijen meespeelden in een spel dat voornamelijk door de Franstaligen werd uitgedacht (en

niet met nobele bedoelingen!) is onbegrijpelijk. Te meer daar op Vlaams niveau wél stilaan – maar zeer bescheiden – een begin van beleid werd uitgetekend, met het inburgeringsdecreet van 28 februari 2003.

Dweilen met de kraan open

De immigratie naar ons land sinds 1960 is van niet-geringe omvang. In de periode van 1960 tot en met 2003 kwamen 2.704.625 personen het land binnen. ⁽¹²⁾ Tijdens diezelfde periode viel er een emigratie te noteren van 1.819.004 personen, wat een positief migratiesaldo oplevert van niet minder dan 885.621 personen. Ondanks de afkondiging in 1974 van de zogenaamde immigratiestop, bleven de immigranten toestromen. Als we ons beperken tot de vreemdelingen van buiten de EU-25 bedroeg het migratiesaldo tijdens de periode 1985-2003 404.887 personen. Sinds de jaren 1990 bedroeg de jaarlijkse immigratie – met uitzondering van het jaar 1997 – nooit minder dan 60.000 personen. Sinds het aantreden van de regering-Verhofstadt in 1999 lag het jaarlijkse immigratiecijfer zelfs nooit onder de 75.000 personen. We moeten al teruggaan tot 1965 (toen er 80.761 personen het land binnenkwamen), om zo'n hoog cijfer te vinden, en dat was lang voor de afkondiging van de immigratiestop.

Ondanks de massale nationaliteitsverwerving van de laatste jaren telde België in 2005 983.602 vreemdelingen op een totale bevolking van 10.445.852 personen (9,4%). Als we de vreemdelingen met de nationaliteit van een lidstaat van de EU-25 buiten beschouwing laten, spreken we over 379.024 personen (3,6%). ⁽¹³⁾ De bevolking van allochtone afkomst is uiteraard veel groter. Op 1 januari 1998 omvatte het deel van de bevolking dat bij de geboorte niet over de Belgische nationaliteit beschikte reeds 1.314.217 personen.

De aantallen vreemdelingen en allochtonen zijn dus omvangrijk en bovendien voornamelijk geconcentreerd in de steden (Brussel op kop). Het is een enorme uitdaging om al deze mensen op bevredigende wijze in te passen in onze samenleving, om niet te zeggen een titanenwerk dat miljarden euro's zal kosten.

Het is dan ook wraakroepend dat de federale beleidsmakers weigeren af te stappen van het huidige beleid dat jaarlijks nog veel meer vreemdelingen ons land binnenhaalt, via de soepele asielprocedures (en het misbruik ervan), het stelsel van de gezinshereniging en -vorming en via een lakse aanpak van de illegale immigratie.

Nemen we de gezinshereniging en gezinsvorming, in één woord: de volgmigratie. De meerderheid van de Marokkaanse en Turkse mannen en vrouwen huwt nog steeds met iemand uit het land van herkomst. Uit een onderzoek van VUB-demograaf Ron Lesthaeghe uit begin jaren 90 bleek dat maar liefst 39% van de Turkse migrantenvrouwen in België in de leeftijdscategorie van 17 tot 29 jaar als echtgenote was geïmmigreerd. ⁽¹⁴⁾ Datzelfde onderzoek wees uit dat 75% van de Turken en 60% van de Marokkanen een huwelijkspartner importeerde uit het land van herkomst. Sindsdien is de situatie nauwelijks veranderd. Zo leert het onderzoek 'Liefde op maat' van Carolien Bouw en Leen Sterckx dat anno 2005 nog steeds 70% van de Turkse jongeren in Nederland en België en ruim de helft van de Marokkanen een huwelijkspartner importeert uit het land van herkomst. ⁽¹⁵⁾ Samen met de hogere vruchtbaarheidsgraad leidt huwelijksmigratie ertoe dat het aantal allochtonen van Marokkaanse en Turkse afkomst in ons land de laatste decennia sterk gestegen is. Het argument dat 'wij' de vreemdelingen naar hier gehaald hebben om 'het vuile werk' te doen, snijdt dan ook al lang geen hout meer.

In de meeste gevallen waarin een beroep op 'gezinshereniging' wordt gedaan, gaat het om mensen van Turkse of Marokkaanse afkomst die hier geboren zijn en een bruid of bruidegom laten overkomen uit het land (en meestal zelfs de streek of het dorp) van herkomst. Binnen de Turkse en Marokkaanse gemeenschap bestaat er een zware sociale druk om van het 'recht' op 'gezinshereniging' gebruik te maken. Vaak gaat het om gearrangeerde of zelfs gedwongen huwelijken, niet zelden tussen neven en nichten. Aldus worden de wettelijke bepalingen inzake gezinshereniging aangewend om praktijken in stand te houden die indruisen tegen de fundamentele van de westerse beschaving.

De carroussel van gezinshereniging fnuikt in aanzienlijke mate de integratie van de vreemdelingen van de tweede, derde en vierde generatie. Het integratieproces moet steeds opnieuw van voren af aan beginnen. Doordat tenminste een van de echtgenoten de streektaal niet machtig is, wordt binnen het nieuwe gezin opnieuw de taal van het land van herkomst gebruikt. De kinderen die uit een dergelijk huwelijk voortspruiten, lopen daardoor onvermijdelijk een taal- en leerachterstand op. Ondanks het feit dat een van hun ouders hier geboren is, zijn het in feite opnieuw tweedegeneratievreemdelingen.

Elke inburgeringspolitiek is tot mislukken gedoemd zolang niet aan het misbruik van de 'gezinshereniging' wordt gestopt.

eniging' een halt wordt toegeroepen. Dat is perfect mogelijk en legitiem en al onze buurlanden maakten gezinshereniging en -vorming moeilijker door er strikte voorwaarden aan te verbinden. Alleen in België blijft zoiets vooralsnog onmogelijk.

Hetzelfde kan worden gezegd van de asielpolitiek. Tijdens de periode 1990-2004 werden er 298.755 asielaanvragen ingediend, waarbij een asielaanvraag betrekking kan hebben op meerdere personen. Bij het aantal asielaanvragen moeten we een derde kinderen optellen, zodat er gedurende de genoemde periode ongeveer 400.000 vreemdelingen via de asielprocedure ons land binnenkwamen, een jaarlijks gemiddelde van ongeveer 27.000 personen. Tijdens dezelfde periode (1990-2004) werden 19.805 asielaanvragen ingewilligd. 93,4% van de asielaanvragen leidde dus niet tot een erkenning als vluchteling in de zin van de Conventie van Genève uit 1951. De recordjaren inzake de instroom van asielzoekers waren 1999 en 2000 met respectievelijk 35.780 en 42.549 aanvragen. In het jaar 2000 werden er in België meer asielverzoeken ingediend dan in Frankrijk, waarvan de bevolking bijna zes keer groter is. In absolute cijfers werd België van de EU-lidstaten in dat jaar enkel voorafgegaan door Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en (nipt) Nederland. België had bovendien het grootste aantal asielzoekers per duizend inwoners van de hele Europese Unie (4,2), vier keer zoveel als het gemiddelde voor de EU. In 2004 daalde de instroom voor het vierde jaar op rij tot 15.360 asielaanvragen, ongeveer het niveau van voor het aantreden van Verhofstadt als premier.

De triomfberichten over de daling van het aantal asielzoekers die de regering de wereld instuurt, zijn evenwel misplaatst. Die daling heeft zich immers ook in de andere EU-lidstaten voorgedaan en wel in sterkere mate. Zo kende Nederland in 2004 zijn laagste niveau sinds 1988 en Duitsland het laagste sinds 1984. Bekijken we de volledige periode 1990-2003, dan bekleedt België binnen de EU na Zweden en Oostenrijk de derde plaats inzake de verhouding van het aantal asielaanvragen tot de bevolkingsomvang (27,5 aanvragen per duizend inwoners, bijna het dubbele van het gemiddelde voor de EU-15 van 14 aanvragen per duizend inwoners). Wat de periode 2000-2004 betreft, staat België zesde in de rangschikking met 11,5 aanvragen per duizend inwoners tegenover een gemiddelde van 4,2 aanvragen per duizend inwoners voor de EU-25. België blijft dus binnen de

EU behoren tot het koppeloton inzake de verhouding van het aantal asielverzoeken tot de bevolking.

Voormalig Commissaris-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen Pascal Smet maakte ooit de volgende analyse: "De huidige asielprocedure heeft een pervers effect want we trekken de verkeerde mensen aan en de mensen die het meest behoefte hebben aan bescherming geraken niet tot bij ons. We zijn verkeerd bezig. Met de huidige asielprocedure, sussen we ons geweten, meer niet. We geven de indruk dat we vluchtelingen helpen, maar eigenlijk is dat niet zo. We helpen vaak de verkeerde mensen en de echte vluchtelingen laten we aan hun lot over." ⁽¹⁶⁾

Op dit ogenblik wordt slechts een minderheid van de uitgeprocedeerde asielzoekers daadwerkelijk het land uitgezet. Voor de periode 1999-2004 kan men slechts van 23.519 uitgeprocedeerde asielzoekers met zekerheid zeggen dat zij daadwerkelijk het grondgebied hebben verlaten. Van de overige 119.825 uitgeprocedeerde asielzoekers weet men eenvoudigweg niet of zij al dan niet gevolg hebben gegeven aan het bevelschrift om het grondgebied te verlaten. Men kan er evenwel gif op innemen dat de overgrote meerderheid na de afwijzing van zijn asielaanvraag zijn verblijf in België illegaal voortzet, terwijl een deel van de uitgeprocedeerden alsnog een verblijfsvergunning in de wacht sleept door een huwelijk of via het achterpoortje van de regularisatie. Volgens het Overlegcentrum voor de Integratie van Vluchtelingen (OCIV) verdwijnt momenteel bijna 85% van de uitgeprocedeerde asielzoekers 'in de natuur' in plaats van gevolg te geven aan een bevel om het grondgebied te verlaten.

Hoewel velen (ook politici) erkennen dat het asielbeleid ontspoord is, geraakt het maar niet terug op de rails. Van fundamentele aanpassingen is vooralsnog geen sprake. Ondertussen honoreert men het misbruik door op grote schaal illegalen te regulariseren, hetzij in een (voorlopig nog eenmalige) collectieve ronde, hetzij individueel.

Het abdiceren van de federale politiek heeft verstrekende gevolgen voor het inburgeringsbeleid. Het blijft dweilen met de kraan open. Voor Vlaanderen is dat een drama. Het is dan ook onbegrijpelijk dat de Vlaamse politiek (in overheid en parlement) niet feller reageert tegen de federale wanpolitiek. Vooral de verantwoordelijkheid van de Vlaamse federale politici is verpletterend.

Inburgeren – waarin?

Men kan van nieuwkomers moeilijk verwachten dat zij zich in- of aanpassen, dat zij zich inburgeren, als men hen niet duidelijk kan uitleggen waaraan zij zich dienen aan te passen – en – al even belangrijk – in welke mate. Wat dat betreft zijn de antwoorden van de multiculturalisten bijzonder uiteenlopend.

Het officiële discours blijft nog steeds uitgaan van de logica van de multiculturele samenleving, waaraan in feite iedereen zich dient aan te passen, ook de autochtone bevolking. Wat dat betreft is men van de ‘diversiteitscultus’ niet afgestapt (ook niet in Vlaanderen). De vraag is of dergelijke benadering ook perspectief biedt aan de immigranten.

Net op het moment dat de westerse beschaving zich in een crisis bevindt, waarbij de eigen identiteit in verregaande mate wordt in vraag gesteld, en de oude vorm van lidmaatschap dreigt weg te vallen, moeten wij grote groepen niet-westerse nieuwkomers vragen om zich aan te passen. Maar hoe kunnen wij dat vragen als wij datgene waaraan zij zich normalerwijze zouden moeten confirmeren, zelf verwerpen? De multiculturele elites hebben daarop een ontoereikend antwoord.

Zij bedienen zich van de utopische wensdroom van een nieuwe nog op te richten maatschappij, die de oude natiestaat vervangt en die gegrondvest is op een soort ‘gemeenschappelijke sokkel’ van normen en waarden die erkend wordt door alle culturele groepen die van de samenleving deel uitmaken. De zogenaamde ‘commissie van wijzen’ die daarover haar licht moest laten schijnen, produceerde een tekst die op zijn zachtst gezegd voor heel wat discussie vatbaar is.⁽¹⁷⁾ Dat de wet moet worden nageleefd, is voor iedereen een evidentie (hoewel het dat in de praktijk helemaal niet is!). Daarnaast hanteert men een codex van zogenaamd universele waarden die voor alle culturen zouden gelden (vrijheid, gelijkheid, burgerschap enzovoort). Maar ook die normen worden in feite afgedwongen door wetgeving. Alle normering die niet door wetgeving wordt geregeld, waaronder de sociale, wordt buiten het spectrum gehouden, hoewel zich ook daar (en misschien precies daar) veel conflicten voordoen. Dat lost men telkens op met de dooddouner ‘dialogo’. En wat als de dialoog een dovemansgesprek blijkt te zijn?

De nadruk die men legt op de gemeenschappelijke sokkel vloeit als vanzelfsprekend voort uit het rela-

tivisme waarmee men de eigen cultuur benadert. Alleen zaken waarmee we het allemaal eens kunnen zijn, vormen het fundament van de nieuwe samenleving. Over al de andere zaken kunnen en mogen wij onze visie niet opdringen. Dat is een onvoorstelbaar zwaktebod, maar ook meteen een garantie dat heel wat conflicten onbeslecht zullen blijven. Ook de nieuwe maatschappij zal dus niet harmonieus zijn, zo valt te vrezen.

Wie zichzelf verloochent, heeft geen recht op respect. Hij zal het ook niet krijgen.⁽¹⁸⁾ Veel immigranten doen hun best om zich aan onze cultuur aan te passen, maar komen terecht in dezelfde crisissfeer waar ook autochtonen zich in bevinden. Zij krijgen voor het opgeven van hun eigen cultuur, geen nieuw houvast in de plaats, maar veelal chaos. Dat velen zich dan ook afkeren van onze cultuur-in-crisis hoeft niet te verwonderen. Zij plooiën zich resoluut terug op de eigen leefwereld, die wel een duidelijk lidmaatschap aanbiedt. Vooral moslims maken die beweging: na vrij te zijn opgevoed en volop geproefd te hebben van de westerse verworvenheden, keren veel moslimjongeren dat alles gedegouteerd de rug toe en dompelen zich volledig onder in de islamcultuur, die hen verbondenheid biedt, niet enkel met de eigen gemeenschap in dit land, maar met de honderden miljoenen broeders en zusters wereldwijd. Zo heeft de islam een ongekend vermogen om dat wat velen missen in de moderne samenleving te compenseren. Helaas bevordert dit soort bewegingen de integratie niet, integendeel, want veel moslims beschouwen – geheel in tegenstelling met hun westerse relativistische burens – de islamcultuur wél als superieur ten opzichte van de westerse. De ‘nare’ ervaring die zij hebben (gehad) met die cultuur, sterkt hen nog in die overtuiging.

Het is dan ook zonneklaar dat veel immigranten een probleem hebben met loyaliteit ten opzichte van onze staat en samenleving. Precies daar ligt het kernprobleem van de inburgering.

Loyaliteit

Zoals gezegd vergt een harmonieuze samenleving een loyaliteit ten opzichte van de natie waarvan wij deel uitmaken. Loyaliteit die zich uit in gemeenschapszin die uitstijgt boven het strikte eigenbelang. Voor immigranten die zich terugplooiën op de eigen groep wordt dat een problematisch gegeven. Ook al nemen zij een aantal kenmerken over die de natie maken tot wat ze is (bijvoorbeeld de taal), hun bekommernis

gaat in de eerste plaats uit naar de eigen groep. Voor sommigen gaat de afwijzing van het burgerschap van de staat waarin ze leven zo ver, dat ook de wetten van die staat ondergeschikt worden aan de codes van de eigen groep. Dat is voornamelijk bij moslims het geval (maar niet alleen), omdat de islam nu eenmaal beschikt over een geheel eigen rechtssysteem, dat in tegenstelling tot de jurisdictie van de staat waarin de moslims leven, van goddelijke oorsprong is (dat geloven zij althans).

Er zijn genoeg voorbeelden waaruit blijkt dat de loyaliteit van sommige groepen immigranten in de eerste plaats bij de eigen groep ligt. Als leden van zo'n groep criminelen in bescherming nemen tegen de politie, die optreedt in naam van de staat en de samenleving, illustreert dat zeer goed de afwijzing van het recht van die staat om tegen leden van hun groep op te treden. Dat is zeer problematisch, want we kunnen er redelijkerwijs van uitgaan dat diezelfde mensen geen enkele gemeenschapszin zullen opbrengen en zich van alle plichten jegens hun medeburgers ontslagen voelen.

Het ontbreken of wegvallen van de loyaliteit is niet alleen een aanslag op onze samenleving, maar stelt ook elk inburgeringsbeleid voor enorme uitdagingen. Het duidt er op dat het beleid zoals het thans is geconcipieerd, en dat taalverwerving en het vinden van een job als hoekstenen heeft, in veel gevallen ontoereikend zal zijn.

Assimilatie

Het komt er op aan de immigranten een duidelijk alternatief voor de eigen cultuur te bieden. Anders dan de meeste multiculturalisten geloven wij wel in de eigen sterkte en – wars van elke relativisme – zelfs in de meerwaarde van onze westerse beschaving. Terwijl in grote delen van de wereld oorlog, onvrijheid, ongelijkheid, godsdienstwaanzen, juridische chaos, despotisme en vooral oneindig veel miserie troef zijn, biedt de westerse beschaving aan veel mensen tal van mogelijkheden, vrijheden en veiligheid. Geen wonder dat het Westen zoveel vluchtelingen aantrekt, voor wie de westerse verworvenheden in hun thuislanden verre wensdromen zijn.⁽¹⁹⁾

Het concept van het Vlaams Belang om de grote groepen niet-westerse immigranten in te burgeren, heeft alvast het voordeel van de duidelijkheid: nieuwkomers hebben de plicht zich aan te passen aan onze

Vlaamse, Europese, westerse modelcultuur, aan onze taal, maar ook aan onze normen en waarden. En dat aanpassen heeft wel de draagwijdte van assimilatie, waarbij ook de hele resem sociale normen en gebruiken die men heeft meegebracht vanuit het thuisland overboord dienen te worden gegooid.

Het concept van de modelcultuur, dat bepleit wordt door politici van alle politieke strekkingen in heel Europa, breekt definitief en radicaal met het multiculturalisme.⁽²⁰⁾ Hoewel wij niet om het multiculturalere feit in onze steden heen kunnen, bezien wij dat feit als slechts van tijdelijke aard en als niet wenselijk, omdat het een harmonieuze samenleving in de weg staat. Ons doel is dus het opheffen van die feitelijkheid door immigranten te verplichten zich onze cultuur eigen te maken.

Al blijft ze – gezien het overwicht van de multiculturalistische elites – gecontesteerd en dissident, die visie wordt gedeeld door tal van gezaghebbende stemmen, zoals Nobelprijswinnaar literatuur V.S. Naipaul, zelf een immigrant in Groot-Brittannië. “Hoe noemen jullie dat? Multiculti? Het is allemaal absurd, weet je. Ik ben van mening dat als iemand zijn hebben en houden bij elkaar pakt en naar een ander land verhuist, hij het een heel eind tegemoet moet komen. Hij mag niet zeggen: ‘Ik wil het land. Ik wil jullie wetten en bescherming, maar ik wil wel op mijn eigen manier blijven leven’ Dat is fout,” aldus Naipaul. De enige oplossing is dat “immigranten zich volledig moeten assimileren”.⁽²¹⁾

De kritiek tegen deze stelling is steeds dat ze uitgaat van wij/zij-denken, iets wat als laakbaar wordt geduid door de multiculturalisten. Mijn antwoord daarop is dat het concept van de modelcultuur ‘ons’ inderdaad plaatst ten opzichte van ‘hen’, de immigranten. Maar daar is niets mis mee, integendeel. “Het wij/zij-denken’ is onvermijdelijk voor iedereen die kwaliteitsmaatstaven hanteert,” zegt ook Paul Cliteur.⁽²²⁾ Tenslotte doen de EU en de VN dat ook wanneer zij lidstaten of kandidaat-lidstaten beoordelen. Het opheffen van het ‘wij/zij-denken’ zou meteen het einde van het geloof in de eigen beschaving betekenen, en ons weer terugvoeren naar het cultuurrelativisme.

Ik besef zeer goed de inspanning die wij vragen van de immigranten, een inspanning die – eens tot een goed einde gebracht – alle respect en lof verdient van al diegenen die onze cultuur met de paplepel kregen ingegeven. Maar onmogelijk is het niet: tienduizen-

den reeds hebben zich, geheel vrijwillig, de moeite getroost zich aan onze beschaving te assimileren. Zij zijn Vlaming onder de Vlamingen, net als hun kinderen en kleinkinderen. Het spreekt vanzelf dat pas aan het eind van een geslaagd assimilatieproces de toekenning van de nationaliteit kan volgen en er dus geen sprake meer kan van zijn die nationaliteit te grabbel te gooien voor wie ze maar wil hebben, aangepast of niet.

De kritiek als zou assimilatie een inbreuk vormen op de persoonlijke vrijheid, is onterecht. Het staat de immigrant nog altijd vrij zijn geloof te belijden, een eigen politieke voorkeur te hebben, zoveel talen te spreken als hij wil, de muziek te beluisteren die hij wil, te eten of drinken wat hij wil enzovoort, net als alle andere Vlamingen die die vrijheden genieten. Het instandhouden evenwel van de eigen culturele groep moet worden tegengegaan. En de loyaliteit van de immigrant dient te liggen bij de natie waarvan hij door zijn assimilatie deel gaat uitmaken.

Sommigen zullen hier een blijvend probleem voor moslimmigranten onderkennen. Het is ongetwijfeld waar dat het loyaliteitsprobleem zich het scherpst stelt bij de moslims. Maar stellen dat geen enkele moslim een democraat kan zijn – en dus dat hij niet assimileerbaar is – gaat wat mij betreft te ver. Ik ben er wel van overtuigd dat het onderschikken van het geloof aan de rechtstaat voor iedere moslim een gewetenskwesie opwerpt. Ik ben er lang niet zeker van dat een meerderheid van de moslims die kwestie in het voordeel van de democratische rechtstaat zal beslechten. Pas als de meerderheid van hen dat wél doet, zal men kunnen spreken van een ‘Europese islam’ zoals velen zich die wensen (ook veel moslims zelf). Een islam met name die zich net als het christendom ondergeschikt maakt aan de politieke orde én zich voor het grootste deel terugtrekt uit het publieke domein. ⁽²³⁾

Uiteraard moet ook de vraag worden beantwoord wat er dient te gebeuren met die immigranten die zich niet willen aanpassen. Elk inburgeringsbeleid zou immers totaal ongeloofwaardig worden als de opdracht van het ‘aanpassen’ niet aan sanctionering zou gekoppeld worden in geval ze niet wordt aanvaard. Je kan niet die immigranten proficiat wensen met de door hen geleverde inspanning om zich te assimileren, als je de onwilligen ongemoeid laat. Dat is spuwen in het gezicht van de eersten (en de autochtonen voor de gek houden). Daarom moet tegenover het aanpassen

ook het terugkeren staan als ultieme sanctie voor hen die de opdracht weigeren.

De Amerikaanse journalist Bruce Bawer zegt het zo: “Europeanen moeten inzien wat een prestatie het is voor immigranten om deel te worden van een samenleving die totaal anders is dan die waar ze vandaan komen. Wie die overgang met succes maakt, verdient de grootste lof. Maar wie weigert zich aan te passen, moet naar huis worden gestuurd en plaatsmaken voor iemand die zich wel wil aanpassen. Dat lijkt extreem, maar er is geen redelijk alternatief. Want het gaat hier om de essentiële waarden van alle inwoners van het Westen, niet alleen vrouwen of homoseksuelen. De westerse beschaving staat op het spel!” ⁽²⁴⁾

Herstel van de natiestaat

Wil het concept van de modelcultuur enige slaagkansen hebben, dan zal men de crisis waarin de westerse natiestaat zich thans bevindt snel moeten overwinnen. Dat wil in de eerste plaats zeggen dat de multiculturalistische elites plaats moeten ruimen voor zij die een reveil voorstaan van de natiestaat en die de heersende cultuur van verloochening verwerpen. Hoe kunnen wij met kracht de nationale loyaliteit aan de immigranten aanbieden, als zij we ze zelf afwijzen?

Binnen de Belgische context schept het herstel van de natiestaat natuurlijk een bijkomend probleem, dat van het wegwijnen van een Belgische natie, naast de opkomst van een Vlaamse. Het herstel van de natiestaat veronderstelt in deze context eigenlijk de vorming van een nieuwe: de Vlaamse natiestaat. Het zal de duidelijkheid – ook inzake loyaliteit – voor de immigranten alleen maar doen toenemen, en daarmee de kansen op een geslaagde inburgering. Binnen de contouren van de Belgische staat acht ik de kansen op succes wat dat betreft nihil. Nog een reden om de Vlaamse onafhankelijkheid niet te lang meer uit te stellen.

Wim VAN DIJCK

NOTEN:

- (1) De omschrijving is ontleend aan de Britse conservatief Roger Scruton. Ze komt uit zijn boek "Het Westen en de islam".
- (2) Frans Crols in Trends, 6 juni 2006.
- (3) Cliteur, P. Tegen de decadentie. De democratische rechtstaat in verval.
- (4) Bassam Tibi is een Duitse politicoloog van Syrische afkomst en moslim. Hij schreef het boek "Europa zonder identiteit. De crisis van de multiculturele samenleving".
- (5) Prof. Yvan Vanden Berghe in: Tastenhoye, G. Naar de multiculturele samenleving?
- (6) Tastenhoye, G. Naar de multiculturele samenleving?
- (7) Mohammed Talhaoui in De Morgen, 27 april 2000.
- (8) Mohammed Talhaoui in P-Magazine, 17 mei 2000.
- (9) Mohammed Talhaoui in Gazet Van Antwerpen, 28 september 2002.
- (10) Voorhamme in De Standaard, 28 september 2002.
- (11) Hafid Bouazza in NRC, 20 september 2002.
- (12) Als uitgangspunt worden de cijfers van Eurostat en van het NIS gehanteerd.
- (13) Op basis van cijfers van DVZ.
- (14) Lesthaeghe, R. Diversiteit in sociale verandering: Turkse en Marokkaanse vrouwen in België.
- (15) Bouw, C.; Sterckx, L. Liefde op maat. Partnerkeuze van Turkse en Marokkaanse jongeren.
- (16) De Morgen, 17 juni 2002.
- (17) Eindverslag van de Commissie "ter invulling van de cursus maatschappelijke oriëntatie".
- (18) Urbain Vermeulen zei hierover: "We relativiseren onszelf zodanig kapot dat wij in de ogen van die mensen geen enkel respect meer verdienen. De moslims lachen met ons, ze vinden ons zwakkelingen, en ze hebben gelijk" (Het Laatste Nieuws, 27.10.2004).
- (19) Niet alle multiculturalisten blijken relativisten te zijn. Patrick Dewael is het niet. Ook Tuur Van Wallendael niet. Hij verklaarde in Humo (30.05.2006): "Onze beschaving – en dan heb ik het over West-Europa, niet over Amerika – steekt met kop en schouders boven de rest van de wereld uit. De mogelijkheden die West-Europese burgers krijgen om zichzelf te ontplooien, zijn groter dan waar ook ter wereld." Die merkwaardige uitspraak neemt niet weg dat Van Wallendael overal 'racisme' ontwaart en het VB betitelt als "smeerlappen". Zelf loopt hij wel de kans versleten te worden voor 'culturele racist' door de relativisten...
- (20) Angela Merkel, de huidige Duitse bondskanselier is voorstander van de modelcultuur (Leitkultur in het Duits). Zij verklaarde reeds in 2004 dat de multiculturele samenleving niet kon slagen (06.12.2004 – partijconferentie van de CDU in Düsseldorf).
- (21) Naipaul in The Tattler, geciteerd in De Morgen, 6 september 2004.
- (22) Iemand die in dat verband zéér sceptisch is, is prof. Urbain Vermeulen. Hij vreest dat zelfs gematigde moslims onze maatschappij als onwettig, want niet strokend met de wetten van de islam, zullen afwijzen. (Het Laatste Nieuws, 08.09.2002). De opinie van Vermeulen is opmerkelijk, daar hij een van de grootste kenners van de islam is, die Vlaanderen telt. Hij heeft internationaal aanzien, maar zijn uitspraken brachten hem wél in een scherp conflict met de heersende elite.
- (23) Cliteur, P. Tegen de decadentie. De democratische rechtstaat in verval.
- (24) Bruce Bawer in Elsevier, 31 augustus 2002. Bruce Bawer is auteur van het boek "Terwijl Europa sliep. De dreiging van de radicale islam".